

پوهنتون سلام
پوهنځی شرعيات و قانون
پروگرام ماستري فقه و قانون

امارت اسلامی افغانستان
وزارت تحصیلات عالی
معینیت امور علمی

غبن و احکام آن در روشنی فقه و قانون (رساله ماستري)

محصل: علی جان عاجز
استاد رهنما: لکتور رفیع الله عطاء

هش ۱۳۹۹ هـ ق ۱۴۰۰

سال

پوهنتون سلام

پوهنځی شرعیات و قانون

پروگرام ماستری فقه و قانون

امارت اسلامی افغانستان

وزارت تحصیلات عالی

معینیت امور علمی

غبن واحكام آن درروشنی فقه وقانون

(رساله ماستری)

محصل: علی جان عاجز

استاد رهنما: دکتور رفیع الله عطاء

پوهنتون سلام

پوهنځی شرعیات و قانون

دپارتمنت فقه و قانون

بورده ماستری

تصدیق نامه

محترم علی جان ولد محمد جانان: ID نمبر SH-MSF-98-546 محصل دور هفتم فقه و قانون که رساله ماستری خویش را زیر عنوان: غبن و احکام آن در روشنی فقه و قانون به روز چهارشنبه تاریخ ۱۴۰۰/۹/۱۰ هـ ش موفقانه دفاع نمود، و به اساس بررسی هیات تحکیم مستحق ۹۰ (نمره به عدد) لورد پورکا (نمره به حروف) گردید، موفقیت شان را از الله متعال خواهانیم.

اعضای هیات تحکیم:

ردیف	نام استاد	عضویت	امضاء
۱	استاد وزیر محمد سعیدی	عضو هیات	
۲	دکتور نجیب الله صالح	عضو هیات	
۳	دکتور رفیع الله عطاء	استاد رهنما و رئیس جلسه	

معاون علمی

آمر بورده ماستری

خلاصه بحث

این رساله تحقیقی در مورد (غبین و احکام آن در درروشنی فقه و قانون) به روش تحقیق کتابخانه پی و با استفاده از معتبرترین کتب فقهی احناف و سایر مذاهب و همچنان در روشنی مسایل فقهی معاصر، تحریر گردیده است، هدف از این تحقیق بیان و تشریح مسئله غبن در معاملات از دیدگاه فقه و قانون، به خصوص بیان مسائل مربوط به غبن در عقود الکترونیکی و خدمت به جامعه از طریق تحقیق مسائل مهم و مورد نیاز است، و این تحقیق شامل یک مقدمه، سه فصل و خاتمه می باشد که خلاصه و فشرده آن قرار ذیل است:

از مطالب فصل اول معلوم می شود که معاملات بخشی بزرگی از زندگی انسان را تشکیل می دهد و دین اسلام برای ما در مورد تعامل خوب با هر فرد از افراد جامعه توصیه کرده است و راه های درست و جایز را از راه های نادرست و ناجایز جدا ساخته است، مسئله غبن از جمله مسائلی است که به مرور زمان و تغییر ظروف و شرایط، گونه های جدید آن رونما می گردد، بنا براین به بحث و تحلیل آن نیاز جدی محسوس است.

با در نظر داشت موضوعات درج شده در فصل دوم، اصل در معامله رضایت طرفین بدون کدام نوع تقلب، فریب و غش است، و غبن که عبارت است از فروختن یا خریدن جنس به قیمتی که در تحت قیمت گذاری و نرخ گذاری معمول در میان تجاران و نرخ گذاران قرار نمی گیرد، ناجایز بوده و باعث رکود اقتصادی و از بین رفتن برکت در مال می گردد و سبب می شود تا فقر یک تعداد انسان ها به اوج خود برسد و یک تعداد دیگر به علت کسب و درآمد حرام طغیان و سرکشی کنند، البته در تشخیص و تعیین اندازه غبن فاحش معیار اصلی، عادت تجار و سوداگران قرارداده می شود، بنا براین هرچیزی که در نزد آنان غبن محسوب شود آن در عقود تاثیر خود را دارد.

و از مطالب بحث شده در فصل سوم چنین معلوم می شود که قرارداد الکترونیکی در قانون به توافق دو نفر یا بیش تر از دو نفر با اراده ایجاد، تعدیل، انتقال یا ازاله حق در حدود احکام قانون از طریق وسایل ارتباط الکترونیکی می باشد که شروط آن عبارت اند از: وجود رضایت دو جانبه، تعیین قیمت مشخص و عدم علم مغبون به ارزش واقعی و عادلانه هنگام منعقد نمودن قرارداد.

کلمات کلیدی: غبن، عقد، فقه، قانون، بیع، الکترونیکی

فهرست مطالب

مقدمه:	1
اهمیت تحقیق:	Error! Bookmark not defined.
اهداف تحقیق:	Error! Bookmark not defined.
سوال های تحقیق:	Error! Bookmark not defined.
پیشینه تحقیق:	Error! Bookmark not defined.
روش تحقیق:	Error! Bookmark not defined.
خطه بحث:	Error! Bookmark not defined.

فصل اول

کلیات و مفاهیم تحقیق

مبحث اول: تعریف غبن:	Error! Bookmark not defined.
مطلب اول: معنای لغوی	Error! Bookmark not defined.
مطلب دوم: معنای اصطلاحی	Error! Bookmark not defined.
مطلب سوم: مقایسه تعریف غبن در فقه و در قانون...	Error! Bookmark not defined.
مبحث دوم: تعریف سایر اصطلاحات مشابه غبن	Error! Bookmark not defined.
مطلب اول: تعریف غرر	Error! Bookmark not defined.
مطلب دوم: فرق بین غبن و غرر	Error! Bookmark not defined.
مطلب سوم: تعریف نجش	Error! Bookmark not defined.
مطلب چهارم: تعریف غش	Error! Bookmark not defined.
مطلب پنجم: بخش	Error! Bookmark not defined.
مطلب ششم: تدلیس	Error! Bookmark not defined.
مطلب هفتم: خدیعه	Error! Bookmark not defined.
مطلب هشتم: رابطه غبن با قاعده لاضرر و لاضرار.	Error! Bookmark not defined.

فصل دوم

انواع غبن و احکام آن در روشنی فقه و قانون

Error! Bookmark not defined..... مبحث اول: انواع غبن و معیار تشخیص آن

Error! Bookmark not defined..... مطلب اول: غبن یسیر

Error! Bookmark not defined..... مطلب دوم: غبن فاحش

Error! Bookmark not defined..... مطلب سوم: غبن مسترسل

Error! Bookmark not defined..... مطلب چهارم: انواع غبن در قانون

Error! Bookmark not defined.. . مطلب پنجم: معیارهای تشخیص غبن در فقه و قانون

Error! Bookmark not مطلب ششم: حکم غبن یسیر و غبن فاحش از نظر فقه و قانون

defined.

Error! Bookmark not defined.... مطلب هفتم: حکم غبن مسترسل از دیدگاه فقه و قانون

Error! Bookmark not defined..... مبحث دوم: صورت های غبن

Error! Bookmark not defined..... مطلب اول: تلقی رکبان

Error! Bookmark not defined..... مطلب اول: حکم تلقی رکبان

Error! Bookmark not defined..... مطلب دوم: صورت های نجش و حکم آن

Error! Bookmark not defined..... مطلب سوم: غرر و فریب کاری

Error! Bookmark not defined..... مطلب چهارم: بیع شهری برای دهاتی

Error! Bookmark not defined..... مطلب پنجم: تصریه

Error! مطلب ششم: برخی دیگر از انواع بیع که به علت غبن از آن نهی شده است

Bookmark not defined.

Error! Bookmark not defined..... مبحث سوم: حکم و آثار غبن

Error! Bookmark not defined..... مطلب اول: حکم غبن در روشنی قرآن و حدیث

Error! Bookmark not defined..... مطلب دوم: حکم غبن از دیدگاه فقه و قانون

Error! Bookmark not defined..... مطلب سوم: آثار و پیامدهای غبن در جامعه

Error! Bookmark not defined..... مبحث چهارم: خیار غبن

Error! Bookmark not defined..... مطلب اول: تعریف خیار غبن و اقسام آن

Error! Bookmark not defined.....مطلب دوم: شروط خيار غبن

Error! Bookmark not defined.....مطلب سوم: مشروعيت خيار غبن

Error! Bookmark not defined.....مطلب چهارم : ساقط كننده های خيار غبن

فصل سوم

صورت های معاصر غبن و آثار آن

Error! Bookmark not defined.مبحث اول: تعريف عقد الكترونيكي و مفهوم غبن در آن.

Error! Bookmark not defined.....مطلب اول : تعريف عقود الكترونيكي

Error! Bookmark not defined.....مطلب دوم: مفهوم غبن در عقود الكترونيكي

Error! Bookmark not defined.مبحث دوم:شروط غبن و ویژگی های عقود الكترونيكي.

Error! Bookmark not defined.....مطلب اول : شروط تحقق غبن در عقود الكترونيكي....

Error! Bookmark not defined.مطلب دوم: خصائص و ویژگی های عقود الكترونيكي.

Error! Bookmark not defined.....مطلب سوم: قبض در عقود الكترونيكي

Error! Bookmark not defined.مبحث سوم: أنواع غبن عقود الكترونيكي و چگونگی خيار غبن در آن ها

not defined.

Error! Bookmark not defined.....مطلب اول: غبن الكترونيكي فاحش

Error! Bookmark not defined.....مطلب دوم : غبن الكترونيكي همراهی تغییر.

Error! Bookmark not defined.....مطلب سوم: صورت های خاص غبن در عقود الكترونيكي

defined.

Error! Bookmark not defined.....مطلب چهارم: خيار غبن در عقود الكترونيكي

Error! Bookmark not defined.مطلب پنجم: مسقطات خيار غبن در عقود الكترونيكي

خاتمه

الف: نتیجه گیری 1

ب: پیشنهاد ها 3

ج: فهرست آیات Error! Bookmark not defined.

د: فهرست احاديث Error! Bookmark not defined.

هـ: فهرست اعلام Error! Bookmark not defined.

و: فهرست منابع Error! Bookmark not defined.

الف: نتیجه گیری

از آن چه در تحقیق انجام شده تحت عنوان احکام غبن در روشنی فقه و قانون طی سه فصل نوشته شد به طور فشرده چنین نتیجه گیری می شود:

- 1- خداوند متعال در قرآن کریم و پیامبر اسلام ﷺ در احادیث خویش به کسب حلال و معامله توام با رضایت طرفین معامله تاکید کرده اند و از هر نوع معامله ای که در آن غبن و غرر و یا جهالت و عدم اطلاع از عیوب جنس باشد نهی کرده اند.
- 2- شریعت اسلامی از طرفی به انسان امر کرده که حقوق نفس و بدنش را رعایت کند و از طرف دیگر به او امر می کند که این حقوق را طوری اداء کند که حقوق سایر بندگان خداوند متعال در این دنیا متضرر نشوند.
- 3- اصل در معامله رضایت طرفین بدون کدام نوع تقلب، فریب و غش است.
- 4- غبن عبارت است از فروختن یا خریدن جنس به قیمتی که در تحت قیمت گذاری و نرخ گذاری معمول در میان تجاران و نرخ گذاران قرار نمی گیرد.
- 5- غبن مسترسل عبارت از این است که انسان کسی را که وعده احسان و مراعات کردن در معامله را به او داده و او با اعتماد به این وعده و اطمینان از گفته او، با وی معامله کرده است، فریب بدهد و در معامله او را مغبون کند.
- 6- از نظر قانون مدنی افغانستان، فریب عبارت از بکار بردن وسایل حيله آمیز قولی یا فعلی ایست که طرف مقابل عقد را به راضی شدن انعقاد عقد بکشاند، به نحویکه این وسایل اگر به کار برده نمی شد، رضایت وی در عقد به میان نمی آمد.
- 7- غبن باعث رکود اقتصادی و از بین رفتن برکت در مال، از مهمترین آثار غبن در جامعه است و نیز سبب می شود تا فقر یک تعداد انسان ها به اوج خود برسد و یک تعداد دیگر به علت کسب درآمد حرام طغیان و سرکشی کنند.
- 8- در تشخیص و تعیین اندازه غبن فاحش معیار اصلی، عادت تجار و سوداگران قرارداده می

شود، بنا براین هرچیزی که در نزد آنان غبن محسوب شود آن در عقود تاثیر خود را دارد؛ جمهور فقهای حنفی همین نظر را تایید می کنند.

9- با در نظر داشت اهمیت شفافیت در معاملات و اجتناب از غبن و غرر، فروختن یک جنس پیش از قبض کردن آن نیز جایز نیست اما وعده ی بیع در زمان آینده را می توان قبول نمود که با سررسید موعد، انشاء عقد بیع جداگانه ضروری می گردد.

10- غبن باید با استفاده از تجارب اهل خبره تشخیص شود زیرا هرچیزی که در شریعت اندازه معین نداشته باشد برای تعیین آن به عرف مراجعه می شود.

11- خیار غبن به آیات قرآن کریم، احادیث و تصریحات فقه ثابت است.

12- تصرف مشتری در مبیعه، موافقت صریحی یا ضمنی و هلاک مبیعه از جمله مسقطات خیار غبن است.

13- از نظر قانون اگر شخصی که در مورد او غبن صورت گرفته، هنگام عقد بر غبن واقف بوده و به آن رضایت نشان داده باشد، نمی تواند عقد را فسخ نماید.

14- همچنان از نظر قانون ادعای غبن در عقودی که در آن ها مزایده صورت گرفته است ساقط است زیرا در اعلان مزایده مشتریان به اساس رضایت کامل خود خرید می کنند.

15- هرگاه کسی در عصر حاضر جلو افرادی را که هیچ اطلاع و خبری از شهر ندارند بگیرد و از آنان چیزی بخرد در این صورت این کار ناجایز است و اگر کسی جلو کاروان یا افرادی را در منطقه ای بگیرد که در آن جا امکان غرر و غبن وجود نداشته باشد و افراد آن جا امکانات اخذ معلومات را داشته باشند در این صورت خریدن اجناس آنان جایز است.

16- شخص مغبون باید هنگام عقد به اسعار و نرخ اجناس جاهل باشد و اگر متعاقبین به غبن علم داشته باشند و با وجود آن به معامله اقدام کنند، در این صورت برای شان حق اختیار نیست زیرا در صورت داشتن علم طرف مقابل حق خود را ساقط نموده و به غبن راضی شده است.

17- عقد الکترونیکی عبارت از قراردادی است که ایجاب و قبول در آن با استفاده از شبکه

آزاد جهانی تماس، از راه دور و توسط وسایل سمعی یا مرئی و همچنان به اثر ارتباط و تعامل ایجاب کننده و قبول کننده، صورت می گیرد.

18- قرارداد الکترونیکی در قانون به توافق دو یا بیشتر از دو اراده است به ایجاد، تعدیل، انتقال یا ازاله حق در حدود احکام قانون از طریق وسایل ارتباط الکترونیکی، تعریف شده است.

19- وجود رضایت در عقد الکترونیکی، بودن عقد الکترونیکی از جمله عقود معاوضه، دارا بودن عقد الکترونیکی به قیمت مشخص و عدم علم مغبون به ارزش واقعی و عادلانه هنگام انعقاد از جمله تحقق شروط غبن در عقود الکترونیکی است.

20- عقد الکترونیکی دارای ویژه گی های زیادی است و با استفاده از عقد الکترونیکی مردم می توانند روند تجارت و معاملات خود را به آسانی از طریق وسایل دستی و همراه مانند کمپیوتر و موبایل اداره کنیم و نیازمندی های خویش را به آسانی رفع نماییم و بازار تجارت و خرید و فروخت خویش را گرم تر سازیم.

21- تجارت جهانی الکترونیکی مرزهای ورود به بازارهای تجارتي را شکسته است و سبب شده است تا تمام کشور های جهان به گونه یک بازار آزاد وارد تعامل شوند و بدون در نظر داشت موقعیت جغرافیایی اجناس و اموال تجارتي را به نمایش بگذارند.

22- مرگ یکی از متعاقدين، سپری شدن مدت کافی پس از اطلاع یافتن مشتری به غبن، تلف شدن مبیعه پیش از قبض و ابرای مغبون از دعوای غبن و نشان دادن رضایت هنگام عقد، از مسقطات غبن الکترونیکی است.

ب: پیشنهاد ها

پس از بحث و بررسی احکام غبن در روشنی فقه و قانون، موارد ذیل را به عنوان پیشنهاد

ها پیشکش می کنم:

- 1- در مورد اینکه در معاملات کنونی به چه اندازه غبن صورت می گیرد، یک تحقیق میدانی صورت بگیرد.
- 2- در مورد صورت های پنهان غبن در بانکهای کنونی و دیدگاه فقه و قانون در مورد آن یک تحقیق جداگانه شود.
- 3- صورت های معاصر غبن در عقود الکترونیکی به صورت جداگانه تحقیق شود، چون در عصر حاضر استفاده از عقود الکترونیکی زیاد مروج شده است.
- 4- در مورد خرید و فروخت آنلاین که در این اواخر مروج شده است تحقیق شود زیرا در آن امکان غبن وجود دارد.
- 5- این تحقیق که به شکل کتابخانه یی انجام شده است به نهادهایی مالی و تجارتي دولتي و خصوصي اهداء شود تا در روشني آن بتوانند از غبن و فريبكاري در معاملات آگاهي پيدا کنند و مطابق آن عمل نمايند.

بخاطر دسترسي به متن كامل اين تحقيق مراجعه شود به:

پوهنتون سلام، کتابخانه مرکزی چهار راهی گل سرخ، سرک کلوله پشته

و يا هم به ايميل آدرس ذيل تماس گرفته شود:

salamresearchcentre@salam.edu.af

